

3. Горбатюк Р. М., Тулашвілі Ю. Й. Мобільне навчання як нова технологія вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. №27. С. 31-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2013_27_10 (Дата перегляду: 28.10.2022)
4. Гродський І. Використання технічних засобів навчання та сучасних інформаційних технологій. *Формування середовища навчання англійської мови у вищих навчальних закладах*. Київ, 2015. С. 68-76.
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Законодавство України : база даних / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 28.10.2022)
6. Сергєєнкова О. П. Загальна психологія: навч. Посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. с. 297.

Ю. О. Ткачук

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Науковий керівник:

к. п. н, доц. Папіжук В. О.

ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДУ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Надання якісних освітніх послуг – це постійний пошук ефективних методів викладання, перевірка їх ефективності на практиці, залучення передових інформаційних технологій та поповнення традиційних методів викладання нетрадиційними, сучасними, які будуть виглядати цікавими для учнів, таким чином мотивуючи їх до отримання знань.

Метод проблемного навчання – один із сучасних педагогічних методів, який починає активно впроваджуватися у навчальних закладах середньої освіти. Він передбачає, що учні отримують знання у результаті вирішення проблемних завдань, які побудовані на змісті матеріалу, тобто шляхом мислення, аналізу, творчості, розвитку пізнавальних інтересів, креативності та логічного мислення, а не простого заучування чи запам'ятовування їх у готовому вигляді [1: 73].

Проблемне навчання як один із методів викладання ставало предметом дослідження в наукових працях українських (Л. Бучек, Н. Дмітренко, Н. Жолобова, Т. Кулецька, В. Павленко, В. Редько, Г. Ромашкіна) та зарубіжних (І. Будас, М. Крайн, Г. Мауер, М. Уігар) вчених.

У своєму дослідженні ми вирішили проаналізувати особливості змісту та методики застосування технології проблемного навчання на уроках англійської мови, показати приклад створення проблемної ситуації для учнів старшої школи та здійснити експериментальну перевірку ефективності даного методу.

Перед впровадженням проблемного навчання педагог має ознайомитися з певними правилами, дотримання яких є запорукою ефективної взаємодії. По-перше, задля полегшення засвоєння матеріалу і сприянню розвитку мовлення та залучення учнів до спільної роботи у ході уроку, педагог має обирати проблемні завдання, які відповідатимуть психолого-віковим особливостям учнів та зацікавлять їх, і таким чином, стимулюватимуть старшокласників до критичного та креативного мислення.

По-друге, проблемне навчання ґрунтується на ідеї розвитку власної позиції учня, при якій педагог не дає власної оцінки висловлюванню учня. Таким чином учитель не обмежує творчих можливостей учнів, а навпаки заохочує їх у процесі розв'язання проблем та комунікації іноземною мовою [2: 4].

Дослідно-експериментальна робота проходила у десятому класі та одинадцятому класі Непедівського ЗНВК І-ІІІ ступенів «Школа-дитячий садок» Глуховецької ОТГ Хмельницького району, Вінницької області.

Нами був проведений аналіз навчально-методичного комплексу з англійської мови для учнів 10 та 11 класів на 2022-2023 навчальний рік. У ході аналізу було виявлено, що згідно з навчальним планом учні 10 та 11 класів мають дві години англійської мови на тиждень. Навчання іноземної мови у старших класах Непедівського ЗНВК І-ІІІ ступенів «Школа-дитячий садок» здійснюється на базовому загальноосвітньому рівні відповідно до визначеного навчального плану. Учні працюють з навчально-методичним комплексом під редакцією Оксани Карпюк.

Навчально-методичні комплекси для 10-го та 11-го класів містять: підручник, робочий зошит, інтерактивну програму-тренажер, робочий зошит з граматики та методичні рекомендації для вчителя.

Провівши аналіз навчально-методичних комплексів з англійської мови для 10 та 11 класів нами було встановлено, що відсоток проблемних завдань для 10 класу становить не більше 3-4%, а для 11 класу – не більше 4-5%, а основну частину завдань складають вправи на формування граматичних та лексичних навичок, навичок аудіювання та читання. На нашу думку, дане число є недостатнім для формування іншомовної компетентності учнів [4, 5].

Перед впровадженням розробленого нами комплексу проблемних завдань ми вирішили провести оцінювання рівня сформованості іншомовної компетентності учнів. Наприклад, у 10 класі Непедівського ЗНВК І-ІІІ ступенів «Школа-дитячий садок» навчається 12 учнів, а у 11 класі – 10 учнів. Їм було запропоновано виконати діагностичні завдання, які склалися з трьох блоків, відповідно до кількості компонентів іншомовної компетентності, запропонованої вченими М. Кеналь та М. Свейн: перший – лексико – граматичний тест, складений на основі виконаного навчального плану [3: 47]. Другий блок завдань був орієнтований на визначення рівня сформованості комунікативного компонента іншомовної компетентності учнів 10 класу: учням пропонувалися вправи, що включали роботу з текстом, написання листа та вправи на говоріння (діалог з учителем).

Щодо третього блоку завдань, він націлений на оцінювання рівня сформованості соціокультурного компонента: учням 10 та 11 класів

пропонувалося встановити відповідності між англійськими прислів'ями та їх українськими еквівалентами та сформулювати 5 правил британського етикету.

Після проведення оцінки рівня сформованості іншомовної компетентності учнів 10 класу Непедівського ЗНВК I-III ступенів «Школа-дитячий садок» було встановлено, що він досить низький, особливо беручи до уваги комунікативний та соціокультурний компоненти, де близько 50% учнів мають низькі бали. Щодо сформованості лінгвістичного компонента, близько 80% учнів мають високий або середній рівень. Щодо 11 класу, рівень сформованості іншомовної компетентності дещо вищий, однак теж перебуває на недостатньому рівні. Близько 60% учнів мають високий або середній рівень сформованості комунікативного компонента.

Наступним етапом експерименту було впровадження на уроках іноземної мови розробленого нами комплексу проблемних завдань.

Наші комплекси побудовані згідно з навчально-методичними планами, з яким працюють десятикласники та одинадцятикласники. Наприклад, у комплексі проблемних завдань для 10 класу представлено 4 теми: «Робота та професії», «Національна кухня», «Наука і технічний прогрес», «Природа та погода».

При вивченні теми «Національна кухня» учням 10 класу пропонувалося вирішити наступне проблемне завдання: відвідати кафе, ресторан чи точку продажу їжі та дослідити асортимент товарів, їх якість, ціни, рівень обслуговування. Учні були розділені на 3 групи, кожна група отримала такі інструкції:

1) Розіграйте роль таємного покупця. Не оголошуйте ціль свого візиту, щоб дослідження було максимально об'єктивним.

2) За потреби ви можете зіграти роль складного клієнта і подивитися, як торговий персонал ставиться до ваших запитів.

3) Заздалегідь оберіть конкретну торгову точку, усі групи проводили свої дослідження у різних закладах.

4) Ваш викладач повинен схвалити обране місце проведення дослідження.

5) Підготуйте групову усну презентацію, яка має містити таку інформацію:

- Назва відвіданого закладу, дата, день і час відвідування.

- Опишіть основні цілі вашого візиту та факти, які було встановлено у ході дослідження.

- Прокоментуйте переваги та недоліки, якість обслуговування в торговій точці.

- Дайте рекомендації та пропозиції щодо роботи закладу.

- Чого навчилася ваша група? Прокоментуйте ваш досвід.

Як частина вашої презентації розіграйте діалог «At the British National Cuisine Restaurant».

На уроці відбувалося обговорення проблемного завдання. Учні називали відомі їм національні страви України та Великобританії, продукти популярні в цих країнах, торгові мережі, що існують та виокремили пункти, які б хотіли

дослідити щодо обслуговування клієнтів. Потім вони отримали схвалення вчителя, щоб продовжити свій проект. Провівши дану дослідницьку роботу учасники групи знайшли рішення проблемного завдання та представили свої висновки іншим групам у презентації групового проекту, де їхні однолітки та викладач оцінювали їх проект.

Наступне проблемна ситуація пропонувалося учням 10 класу при вивченні теми «Природа та погода»: «Як нація американці викидають більше відходів, ніж будь-яка інша країна світу - 4,3 фунта твердих побутових відходів на людину в день. 45-55% від усіх відходів - це виробничі відходи.

Учні були поділені на 3 групи. Кожна група отримала проблемне питання, яке досліджувала. Перша група: проведіть дослідження як впливають відходи, що перебувають на полігонах у навколишньому середовищі на людину, флору, фауну, атмосферу, гідросферу та ґрунти.

Друга група: який час потрібен, щоб виробничі відходи саморозклалися?
Третя група: яким чином можна мінімізувати число відходів, що відправляються на полігони?

Окрім цього кожній групі пропонувалося розробити власний проект по вирішенню даного проблемного питання.

На уроці було проведено обговорення на тему «Забруднення навколишнього середовища». Учні 10 класу окреслили факти, які були їм відомі, та ті, які потрібно дослідити. Після проведення пошуково-дослідницької роботи учні у групах презентували результати своїх досліджень та проекти. Після шляхом голосування було обрано найкращий проект.

Під час вивчення теми «**Робота та професії**» учням пропонувалося наступне проблемне завдання: «Як журналіст, ви отримуєте завдання написати статтю «Біженці біжать у Великобританію?» для щоденної газети.

Ваш клієнт із газети дає вам кілька запитань, які ви можете взяти з собою:

1. Факти та цифри про ситуацію: питання для дослідження (підказки за посиланнями нижче).

- Скільки людей отримали притулок в Великій Британії за останніх два місяці? Яка відсоток від даного числа становлять біженці з України? Скільки дітей приїхало до Великої Британії – з батьками чи поодиночці?

- Які існують програми підтримки біженців з України у Великій Британії?

- Де в ЄС проживає найбільше мігрантів (в абсолютних цифрах та у співвідношенні з кількістю жителів)? Як виглядають цифри для Великої Британії?

Посилання на матеріали для вивчення проблемного питання:

1) Міністерство внутрішніх справ Великобританії

<https://www.gov.uk/guidance/support-for-family-members-of-british-nationals-in-ukraine-and-ukrainian-nationals-in-ukraine-and-the-uk>

2) Стаття BBC щодо мігрантів з України

<https://www.bbc.com/news/60735121>

Перед початком дослідження учні були поділені на 4 групи та обговорили наступні питання: Чи є якісь незрозумілі терміни? Які факти вам відомі щодо

даного питання? Які відповіді ми можемо придумати ЗАРАЗ (до дослідження) на поставлені запитання? Після проведення групами пошуково-дослідної роботи, кожен учень презентував власний проект- статтю, де були викладені результати дослідження та бачення щодо вирішення проблемної ситуації.

Таким чином, впровадивши розроблені нами комплекси проблемних завдань для старшокласників, ми можемо оцінити їх ефективність у формуванні іншомовної компетентності учнів. Нам відомо, що до впровадження проблемних завдань комунікативний компонент іншомовної компетентності 50% учнів 10 класу перебував на низькому рівні. Щодо 11 класу, 32% учнів мали низький рівень сформованості комунікативного компонента. Провівши аналіз виконаних проектів та оцінювання усного мовлення старшокласників ми одержали наступні результати: 2 учнів 10 класу та 3 учнів 11 класу підвищили рівень своїх знань та навичок з середнього до високого рівня, 3 учнів 10 класу та 2 учнів 11 класу, що раніше мали низький рівень сформованості комунікативного компонента, після вирішення проблемних завдань підвищили рівень своїх умінь та навичок до середнього рівня.

Отже, можемо зробити висновок, що технологія проблемного навчання довела свою ефективність при формуванні іншомовної компетентності учнів старшої школи. Безперечно, проблемне навчання відрізняється від традиційного. Така технологія вимагає набагато більшої зосередженості та уваги кожного учня. Учні не просто слухають установки вчителя та покійно їх виконують, вони активно формують та виражають свою позицію, наводять аргументи, що обговорюють, сперечаються, приходять до загального висновку. Уроки з наявністю проблемних завдань вносять різноманітність в однотипні та стандартні вправи. Звичайно, проблемно-пошуковий метод навчання не можна розглядати як універсальний метод навчання учнів іноземної мови. Цей метод вимагає ретельної підготовки викладача та значних витрат навчального часу. Тому задля оволодіння учнями іншомовною компетентністю на заняттях слід поєднувати проблемно - пошуковий метод навчання з іншими методами навчання.

Список використаних джерел та літератури

1. Гайдей В. П. Формування навичок спілкування засобами проблемно-орієнтованого навчання. *Сучасні проблеми лінгвістики, літературознавства та методики викладання мови і літератури: тези доповідей та повідомлень наукової інтернет-конференції студентів*. Випуск 3 (14 грудня 2017 р.). Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2017. С. 256–258.
2. Коваленко О. Я. Ключ до відкриття світу, або практичне спрямування іншомовної освіти. *Іноземні мови в навчальних закладах*, 2009. № 4. С.4–7.
3. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics* 1 (1), 1–47, 1980.

4. Карпюк О. Д. Англійська мова (10-й рік навчання). (English (the 10th year of studies)): підручник для 10-го класу закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту. Тернопіль : «Видавництво Астон», 2018. 256 с.: іл.
5. Карпюк О. Д. Англійська мова (11-й рік навчання). (English (the 11th year of studies)): підручник для 11-го класу закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту. Тернопіль : Астон, 2019. 256 с.: іл.

А. О. Топал

Житомирський державний університет

Імені Івана Франка

Науковий керівник:

к. ф. н., доц. Тараба І. О.

ЛІНГВОІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ КОНЦЕПТУ ЄВРОПА В МАС-МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Європа – культурно-політична ідея, яка в ході історичного розвитку переосмислюється і набуває нового змісту. За Г. Шмідтом, християнство об'єднало Європу і зробило її духовною одиницею. Можна було б назвати це «європейською релігією» [5: 445]. Це європейська релігія, яка пізніше поширилася за межі географічного простору Європи і стала єдиною світовою релігією.

Поняття Європи тісно пов'язане з культурою. Європейські мови також належать до культурної спадщини Європи, про культуру розмовляють в усьому світі та поширюють при цьому європейські цінності на багатьох неєвропейських континентах» [4].

«З визнанням мультикультуралізму Європа відмовляється від особливого шляху в історії, який приніс континенту нескінченні страждання; відвертається від ідеї, яка завжди була брехнею. А саме від ідеї, що різні нації мають складатися з етнічно та культурно однорідних «національних народів»» – взято з наукових записок Національного університету «Острозька академія» [1].

При аналізі поняття «Європа» необхідно враховувати соціокультурний чинник, але вони не можуть бути взаємними, передавати зміст поняття. Г. Шмідт також намагається дати політичне визначення поняття Європи. Він керує нашу увагу на те, що царська Росія до свого кінця вважалася європейською державою [5].

Пізніше, після більшовицької революції, спробою з політичних міркувань був західний кордон Радянського Союзу як східний кордон, щоб визначати Європу. Спроби провести межу між демократією та комунізмом також були марними, тому що поділ проходив через серце Німеччини – Берлін – протягом 40 років, штучно розділяючи націю [1].

Питання про те, де починається і де закінчується Європа, є другорядним, хоча й це питання не можна випускати з уваги. Якби з політичної точки зору кордони Європейського Співтовариства поширилися на Малу Азію, Близький